

KREŠŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLÍCKE NOVINY
VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ SOBOTU NA ŠEŠŤNÁŠŤ STRANÁCH.

Predplatná cena :

Na celý rok — — — — 4.— koruny.
Na pol roka — — — — 2.— „
Na štvrt' roka — — — — 1.— „
Jednotlivé číslo 8 hal.

Zodpovedný redaktor :

Dr. ALEXANDER ERNSZT,
páp. komorník.
Za vydanie zodpovedný
JÁN MOLNÁR, prälát

Redakcia a vydavateľstvo :

Budapest, IV. kor., Ferencz-József-rakpart 27. szám
sem sa majú posielat' predplatky, taktiež dopisy do novin
ohlasy a náhodné reklamácie. Ceny ohlasov dľa tarify.
Rukopisy sa nazpáť nedávajú.

Naši nepriatelia prezradili ich zlostné úmysle.

Vždy sme ohlasovali, že sme nie my zapríčinili terajšiu svetovú vojnu. Nemecký cisár a jeho veličenstvo náš kráľ sú celkom nevinní v hroznom krviprelievaní tejto ukrutnej vojny. Anglickí slobodní murári, francúzski bezbožní socialisti, ruskí politici, ako podporovatelia svevoľného otročenia ľudu, sprisahali sa, že *v jednom čase* napadnú Nemecko, Rakúsko, Uhorsko a Turecko a že medzi sebou rozdelia d'ržavy nemeckého cisára Vilhelma, Franca Jozefa a Mehmeda, sultána tureckého.

Talianov, Rumunov, Belgičanov, Srbov a Japoncov upotrebili proti nám ako ochotných pomocníkov. *Anglicko-ruské a francúzske družstvo*, takrečený antant, pokúsilo sa i národnosti pobúriť proti nám, aby tým ľahšie deliť sa mohli na ich koristi. Horvátov, Čechov, Slovákov, Rusínov, Poliakov, Srbov, Talianov, sedmohradských Rumunov od rokov huckaii proti dynastii Habsburgov.

Nesvedomiti a hojne pla-

Útek Svätej Rodiny do Egypta.

tení buričia ľudu celkom chceli premeniť mappu Europy. Nazdávali sa, že Nemecko, Rakúsko a Uhorsko, otočené toľkými nepriateľmi, samé od seba sa rozpadnú. Lenže nemecká sila a hrdinstvo uhorských čiat, s tureckými a bulharskými spojencami, dokázaly sa byť takou neodolateľnou pevnosťou, ktorú nemožno jednoducho vyprášiť s površia zemského. Ba nepodvratne sme dokázali, že naše armády omnoho sú pevnejšie a zmužilejšie, ako vojská našich nepriateľov, bo sme nielen zahnali zbojnícke bandy, ktoré vtrhly do našej krajiny, lež sme ešte hlboko a víťazne vtiahli do ich územia. Týmto sme dokázali našu životaschopnosť a vybojovali sme si právo ku ďalšiemu slobodnému vývinu.

Ponevác naši mocnári nemajú úmysel pod svoje jarmo hnať iné národy a podmaniť si iné krajiny a jedine o to sa snažia, aby naša krajina nebola rozkusovaná a náš ľud aby nebol uvalený do večitého otroctva; ďalej cítiac a presvedčení súc o tom, že sme posiaľ na celej čiare my boli víťazmi, *cisár Vilhelm a jeho veľičenstvo náš kráľ Karol IV.* nepriateľom spoločne ponukli pokoj. Pri tom ale výrazu dali tomu zabezpečeniu, že podmienky pokoja, ktoré predostrú, budú humánne.

V nepriateľských krajinách vznikol nato veľký strach. Naše šlachetné ponuknutie pokoja nepovažovali za opravde pokojnú ozvenu svedomitých mocnárov, ba neostýchali sa pred svet vystúpiť s tou potupnou pomluvou, že je to z našej strany jedine znakom konečného zúfalstva. Vlády Anglicka, Ruska a Francúzska včul s tým balamútia nešťastné ich národy, že sme my už celkom zničení. Toto je ale neslýchané a podlé cigánstvo, ved naše armády obsadené pevne v rukách držia veľkú čiastku nepriateľských krajín.

Nepriateľské vlády na predsedu Spojených Štátov Severnej Ameriky upravily list, v ktorom otvorene prezradily ich válečné ciele.

Zatiaľ, kým sme my len preto viedli vojnu, aby v pokoji nechali žiť aj obyvateľstvo Uhorska, naši nepriatelia včul prezradili ich zlostné úmysle: na celej čiare všetko si podmaniť a dostať do svojej moci.

Porazení v nepočetných bitkách opovážia sa s takou prepýchou vystupovať, ako keby ich vojská boli už v Berlíne alebo vo Viedni.

Pozrime ale čo žiadajú v ich podmienkach pokoja?

Žiadajú, aby Belgicko, Srbsko, Čierna Hora postavené boly do predošlého stavu a dostaly zodpovednú náhradu. Naše víťazné čaty vyprázdní majú oblahnuté územia v Rusku a Rumunsku. Nemecko má prepustiť Francúzsku Elsas-Lotharingiu, od Rakúska žiadajú Južné Tyrolsko, Triest, Česko, Halič, Korutánsko. Uhorsko má prepustiť Banát, Horniaký, Sedmohradsko. Bulharsko má byť rozkusované. Turecko má prepustiť Caribrad, čiastku provincií Malej Asie a opustiť Europu.

Takéto podmienky pokoja nemožno prijať. A keby boly prijaté, tak Nemecko, Rakúsko-Uhorsko, Bulharsko a Turecko tým spáchaly by samovraždu.

Našich nepriateľov teda treba nám ešte dôkladnejšie zbiť, aby prišli k rozumu. Za ďalšie krviprelievania ale, pred Bohom a celým svetom zodpovední sú jedine nepriateľskí mocnári a politici.

Cisár Vilhelm ku ľudu Nemecka.

Hlavný válečný stán nemecký, 12. jan. 1917.

«Naši nepriatelia odhodili svoju náličnicu. Najprv posmešne a farizejskými slovami, s heslami slobodomilovnosti a ľudskosti odmietli naše statočné ponuknutie pokoja. Vo svojej, Spojeným Štátom poslanej note ešte i od tohto ďalej idú a prezradzujú takú túžbu po podmaňovaní, ktorej podlosť osočujúce odôvodnenie ešte zväčšuje. Ich cieľom je ujarmenie Nemecka, zničenie našich spojeneckých mocností, pošliapanie slobody Eurody, vrhnutie slobody mora do toho istého jarma, ktoré teraz Grécko, škripajúc zubami, nosí.

Čo však v krvavých, za tridsať mesiacov trvajúcich bojoch a najnesvedomitejšou hospodárskou vojnou nemohli dosiahnuť, to ani v budúcnosti nikdy nedosiahnu. Naše slávne víťazstvá a jako železo pevná vôľa, ktorou náš bojujúci národ voči nepriateľovi a doma znáša všetky únavy a utrpenia vojny, dávajú nám záruku toho, že sa naša milovaná vlasť ani nabudúce nemusí ničoho báť.

Vysokým plameňom vyblukujúce pohoršenie a posvätný hnev, silu každého nemeckého muža

a ženskej zdvojnásobní, už či v boji, v práci alebo v obetavej trpezlivosti slúži vlasti.

Pán Boh, ktorý tohto vznešeného ducha slobody zaštepil do srdca nášho hrdinského národa, dopomôže nám k úplnému víťazstvu spolu s našimi vernými a v mnohých búrkach vyprobovanými spojencami voči nepriateľovej lačnosti po moci a túžbe po zničení.» **Vilhelm I. R.**

Nemecký cisár o pokoji.

Nepodvratným dôkazom uprimnosti zakročenia v záležitosti pokoja je aj prípis, ktorý nemecký cisár upravil na ríšskeho kancelára Bethmann-Hollwega a zneje nasledovne:

Neues Palais, 31. októbra 1916.

Môj milý Bethmann!

«O našom rozhovore som základne rozmýšľal. Netrpí pochybnosti, že v stave válečnej psychosy (choromyselnosti) sa nachodiace, luhanim a zavádzaním chované a nenávisťou pre-siaknuté národy našich nepriateľov, nemajú takých mužov, ktorí by boli vstave a ktorí by mali tú mravnú smelosť vyriešiť oslobodzujúce slovo. Ten návrh, aby sme uzavreli pokoj, je taký mravný skutok, ktorý je potrebný k tomu, aby sme oslobodili svet — ešte aj neutrálov — od tlaku, ktorý sa naň uvaľuje. Takéhoto skutku je schopný taký panovník, ktorý má svedomie a cíti zodpovednosť voči Bohu a spolu cíti so svojím národom a s nepriateľskými národami, ktorý nedbajúc na prípadné zúmyselné, falošné vysvetľovania, prejaví tú vôľu, že chce oslobodiť svet od jeho utrpení. Ja mám túto smelosť. Dôverujúc v Boha, ja sa to opovažujem chcieť.»

Vilhelm I. R.

Naši nepriatelia z týchto rozhodnostiplných osvedčení cisára Vilhelma môžu sa presvedčiť, že ako uprimne chcely ústredné mocnosti pokoj, teraz práve s takou rozhodnosťou budú aj pokračovať vo vojne až po jej víťazné zakončenie.

Ročné valné shromaždenie Katolíckej Ludovej Jednoty.

V nedeľu, 21. januára, popoludní už skoro pred štvrtou hodinou početným obecnstvom preplnené boli miestnosti starej snemovne, v ktorých Katolícka Ludová Jednota vydržiavala jej riadne ročné valné shromaždenie. Toto veľkolepé shromaždenie novým nepodvratným dôkazom je životaschopnosti a blahonosného účinkova-

nia tejto najväčšej organizácie krajiny. Vynikalo toto shromaždenie zvlášte tým, že v ňom predostretý a s hlučným všestranným oduševnením prijatý bol návrh na surné do života uvedenie autonómie katolíkov Uhorska. Shromaždeniu predsedal skutočný vnútorný tajný radca, krajinský vyslanec kresťanskej ľudovej strany Štefan *Rakovszky* a prítomnosťou svojou poctili ho osvietení páni biskupi: dr. Alexander *Párvy*, biskup spišský; gróf Ján *Mikes*, biskup sombathelský; dr. Anton *Nemes*, titulárny biskup, farár korunovačného chrámu. Z vyvodného obecnstva medzi mnohými inými boli prítomní: skut. vnút. tajný radca, predseda kresťanskej ľudovej strany gróf Aladár *Zichy*, pápežský prälát, podpredseda kresťanskej ľudovej strany Ján *Molnár*, krajinskí vyslanci: Ján *Bartos*, Georg *Szmrecsányi*, barón *Mandorff*, gróf *Seher Toos*, Mikuláš *Zboray*, ďalej prälát-kanonik Ferdinand *Rott*, gróf Emil *Desseffy*, gróf Gabriel *Csáky* atď.

O zahájení, ročnej zpráve a o celom priebehu valného shromaždenia podrobnú zprávu podáme v budúcom čísle.

Z válečného zasadnutia krajinského zákonodarstva.

Kresťanská ľudová strana v práci.

Zanedbania vlády ohľadom zahá- tenia suchotín.

Ján *Bartos*, krajinský vyslanec kresťanskej ľudovej strany okresu zlatomoravského, v pokračovaní reči povedanej vo válečnom zasadnutí krajinského zákonodarstva, na ďalšie zanedbania vlády poukázal nasledovne:

Ešte není koniec vojny a už ako nepodvratná zkusenosť objavuje sa tá smutná skutočnosť, že strašným spôsobom rozmnožila počet pľúcnych chorôb. Takou silou vystupuje táto pustošiacca choroba medzi ľudom, že znebezpečuje aj tie skrovné úspechy, ktoré v našej vlasti proti tejto pľúcnej nákaze podujaté boje dosiahnuť vedely cez dvadsať rokov. Znova s najväčšou silou, v každom smere treba sa nám pustiť do boja proti suchej nemoci. Nielen o tých je reč — ačpráve aj takých je mnoho tisíc — ktorých útrapy vojny a nerestí bojišťa uvalily do tejto choroby, lež jedná sa aj o ratovanie tých, čo dnes sú síce ešte zdraví, ktorých ale ohrozujú tisíce z bojišťa vrátiť sa na pľúca chorých.

Vláda v tomto ohľade, bohužiaľ, ešte neporobila zodpovedné poriadky. Na Horniakoch, v Baňskej Bystrici a v Ružomberku dala síce postaviť dva ústavy s niekoľko tisíc postelami, to je ale veľmi málo. K poľutovaniu je ale aj to, že ľud ešte aj dnes nemá o tom vedomosti, v čom vlastne pozostáva tá choroba na pľúca. Do vrstvi ľudu ešte ani dnes nevsiaklo to vedomie, že choroba na pľúca je nemoc potajomná, lstivá a zvlášte nákazlivá. Vláda teda mala by hľadať spôsoby a pátrať po prostriedkoch, ktorými ľud poučiť treba, ako

sa má brániť proti chorobe na pľúca. O tomto ľud počuť, je zvláštnym záujmom tak štátu, ako spoločnosti. (Tak je! z ľavej.)

Nedbanlivosť vlády o ľud poľnohospodársky.

Nedávno som čítal, že istý veľký peňažný ústav hlavného mesta uzavrel, že nakopené veľké kapitále uloží do obrovských hromadných prenájmov a že toto účinkovanie už aj začal tým, že do prenájmu vzal zo 17.000 jutár pozostávajúci veľký majetok. Tento peňažný ústav bude aj parcellovať, chce teda, aby z prenajatých pozemkov ušlo sa aj malým ľuďom, bo parcellovanie, zvlášte takým spôsobom, akým hoprevádzajú veľké banky, je veľmi dobrý kšeft.

Medzi ľud a úrodnú pôdu teda znovu tisne sa špekulácia a veselo prevádzajú ďalej ten system prenájmu, ktorý už aj posiaľ na prekážke bol tomu, aby ľud prišiel ku úrodnej pôde. Vieme, že u nás ešte vždy mnohí boja sa toho, keď sa ľud vzdáva a vzdeláva. Vieme, že u nás mnohým milšia je stará móda, že pre mnohí radšej majú prastaré zariadenia, bo len takýmto spôsobom značná čiastka úrodnej pôdy krajinskej mohla sa do cudzích rúk dostať. My ale pred našimi očami máme životné záujmy najväčšej čiastky krajinského obyvateľstva, kresťanského ľudu poľnohospodárskeho. To chceme, aby tento ľud nebol opovrhnutou čeladou na tej pôde, ktorú mu dal Boh a ku ktorej predsa len on má najväčšie a sväté právo. Veď túto pôdu on obrábal prácou svojich rúk cez tisíc rokov, on ju bránil svojím životom, on krvácal za ňu, on pre ňu najviacej trpel. Preto aj tá politická stránka, ku ktorej česť mám prislúchať, totižto kresťanská ľudová strana snemová, aj prítomne dôrazne a súrne žiada, aby za vlast hrdinsky bojujúcim synom ľudu dostalo sa úrodnej pôdy. (Tak je! z ľavej.) Je to potrebná vec, aby, keď sa bude jednať o odmenení hrdinov, synovia pospolitého ľudu tohoto odmenenia v takej miere boli účastní, ako si to zaslúžia.

Tu ale o opravdovom odmenení vlastne nemôže byť ani reči, bo za vlast krv prelievajúceho vojaka opravdovou odmenou na tejto zemi môže byť jedine jeho svedomie a povznášajúce sa povedomie na bojišti pretrpených ťažkostí a donesených obetí. Nepotrebuje on za to odmenenie, lež statočné vyžitie. Potrebný mu je ten vzdajší chlieb, o ktorý sa modlí ku Pánu Bohu a za ktorý chce aj pracovať. Túto príležitosť ku práci za chlieb vzdajší nech mu poskytne úrodná zem, po ktorej túži.

Túto úrodnú pôdu ale nežiadame preňho z milost veľkého kapitálu. Nechceme, aby úžernícky zarábaly na ňom parcellojuce veľké banky. Medzi úrodnú pôdu a statočný ľud nech sa netisne bezočivá špekulácia. Úfame sa a aj očakávame, že vláda prekazí túto špekuláciu veľkých peňažných ústavov, všelijakých bankárov a že v Uhorsku do života uvedie takú reformu majetkov, z ktorej docela vytvorené budú všetky kšeftárske, úžernícke zárobky a ktorá stojí na základe opravde altruistickom. (Hlučné schvaľovanie z ľavej.) (Pokrač. nasl.)

Udalosti svetovej vojny.

Vojna proti Rusom. (*Východné bojište.*) Armády generálmaršalla Mackensena: V Dobrudži ruské delostrelectvo striedalo na Tulceu a Isaceu. Najbližším cieľom našich spojeneckých čiat sú opevnené mestá Reni, Galac a Ismail. Rusi vyprázdňujú Bessarábiu. — Front generálobersta arcikniežata Jozefa: Medzi údolím Casinu a Susity útoky Rusov a Rumunov rozpadly sa s veľkými ich ztratami.

Vojna proti Rumunom. Rumunské vojská sú zcela znivočené. Tohoto dôkazom je i válečný denný rozkaz, ktorý vydal hlavný veliteľ ruských čiat, bojujúcich na rumunskom fronte, a zneje nasledovne:

Pre ruskú armádu, stojacu na rumunskom fronte, nastáva ťažký čas. Samotná musí znášať každú ťarchu vojny, bo spojeneckú rumunskú armádu ťažké boje preriedily a musela sa utiahnuť za front. Ťažké postrádania ruskí vojaci dosiaľ hrdinsky znášali. Očakávam od každého, aby v priechodnom, ešte ťažšom čase obstál na mieste a ufam, že nikoho nezadrží späť nesmelosť, ktorá v poslednej dobe často mýlila poriadok v armáde.

Vojna Nemcov proti Francúzom a Angličanom. Nakoľko marné sú všetky útoky Francúzov a Angličanov proti Nemcom, to vysvitá z osvedčenia dediča bavorského trónu, ktoré zneje nasledovne:

Jestli sa boje pri Somme znova započnú, Angličania budú vidieť, že Nemci budú vedieť vyvinúť ešte energičnejší odpor, ako dosiaľ.

Vojna proti Talianom. Celá válečná činnosť Talianov obmedzuje sa na ich bezvýslednú delostreleckú palbu proti Karstu a údoliu Wippachu.

Švajciarsko vo svetovej vojne. Švajciarsko opevňuje svoje hranice proti Francúzsku a Taliansku a spolu nariadilo mobilisáciu armády.

Vojna na mori. Na atlantickom oceáne zjavila sa nová nemecká loď a za pár dní potopila mnoho nepriateľských lodí s nákladom munície a válečného vstrojenia.

Koľko nepriateľského územia sme zaujali?

Berlinská Wolffova kancelária oznamuje: Počiatkom roku 1917. držali sme obsadené v Belgicku 20.000 štvorcových kilometrov územia, vo Francúzsku 22.310 štvorcových kilometrov územia, kdežto z nemeckého územia v rukách Francúzov bolo 900 štvorcových kilometrov. V Rusku obsadili sme 280.450, v Rumunsku ale 100.000 štvorc. kilometrov územia, kdežto z územia Rakúsko-Uhorska v rukách Rusov bolo 28.231 štvorcových kilometrov. V Srbsku naše čaty obsadily 85 867, na Čiernej Hore 14.180, v Albánsku 20.040 štvorcových kilometrov územia.

Bratia Katolíci! Čítajte a predplácajte len v čisto katolíckom duchu písané noviny. Takéto noviny sú «Krestan», ktorý už cez štyriadvadsať rokov bráni našu cirkev, zastáva našu svätú vieru a zmužile bojuje za všetky oprávnené záujmy Slovákov.

Nariadenie o mlieku a o výrobkoch z mlieka.

Predseda Stravovacieho úradu vydal nariadenie o privedení do obchodu a o upotrebení mlieka a mliečnych výrobkov, o maximálnej cene masla, tvarohu a iných z mlieka dorobených článkov.

Dľa nariadenia všetky podniky, firmy, alebo závody, ktoré dorábajú čokoládu, cukríky, karamelly, konzervované pečivo, kondenzované mlieko, mliečny prach, maslo, syr, tvaroh alebo akékoľvek iné články, k dorábaniu ktorých potrebné je masťotu obsahujúce mlieko, povinné sú príslušným chemickým staniciam oznámiť, že koľko mlieka spotrebovaly v rokoch 1915. a 1916. a z tohto spotrebovaného mlieka priemerne koľko padlo na mesiac. Všetky tieto podniky nabudúce len v obmedzenej miere môžu dorábať svoje články. Mieru obmedzenia ustáli Stravovací úrad.

Najvyššie ceny z kravského mlieka dorobeného masla a tvarohu po ďalšie ustanovenie sú nasledovné:

Najvyššia cena masla prvej triedy v obchode medzi dorábateľom a veľkoobchodníkom — parita nádražie Budapešť — spolu s balením 11 kor. 60 hal. za kilogramm.

V obchode medzi veľkoobchodníkom a maloobchodníkom:

a) v sudoch alebo v 25 kilogrammových bedňach ku výsoznačenej základnej cene za každý kilogramm možno prirátat 24 halierov, teda spolu 11 kor. 84 halierov za kilogramm;

b) v polkilogrammových a menších dávkach vyformované a balené (s papierom spolu) ku výsoznačenej základnej cene za každý kilogramm možno prirátat ďalších 66 halierov, teda kilogramm masla v tomto páde je za 12 kor. 50 halierov.

Od konsumenta za kilogramm možno žiadať ďalších 30 halierov, teda konsument za kilogramm masla bude platiť 11 kor. 50 halierov.

Najvyššia cena masla druhej triedy (emarového masla, masla na varenie, dedinského masla atd.), totiž masla, ktoré obsahuje 18 alebo viac percentov vody a niže 80 percentov masťoty, pre konsumenta bude 8 korún 60 halierov za kilogramm.

Najvyššia cena tvarohu v obchode medzi dorábateľom a obchodníkom ustálená je na 2 koruny za kilogramm a v obchode medzi obchodníkom a konsumentom na 2 kor. 40 halierov.

Kaviarne, výmery kávy, cukrárne, pekári, hostinskí a podobní priemyselníci rátať sa za veľkoobchodníkov.

Kontrolovaním nariadenia predseda Stravovacieho úradu na vidieku poveril administratívne vrchnosti a chemické stanice. Medzitka chemických stanic Stravovací úrad dľa mena poverí a splnomocní ich, aby v páde potreby použily zbrannú moc. V Budapešti prevádzanie nariadenia budú kontrolovať policajné vrchnosti.

Starajte sa o chudobné rodiny bojujúcich!

Národnohospodárske úlohy.

Ešte hrmia delá, ešte trvá krvavý zápas na svetovom bojišti, ešte nepredvídať, že kedy sa ukrutná vojna skončí, ale smerodajné kruhy už teraz sa začínajú zaoberať s národnohospodárskymi úlohami, ktoré sa až po vojne stanú aktuálnymi. Bo žiadaný pokoj prv-neskôr nastane a potom treba rýchle jednat. Po vojne do popredia stúpia národnohospodárske otázky, ktorých zdarné riešenie stane sa najväčšou úlohou, najväčším záujmom. V Nemecku vládnym nariadením postavili nový úrad, ktorého úlohou je porobiť všetky potrebné prípravy ku sriadniu národnohospodárskych pomerov po vojne, aby neprijemné zmätky nenastaly.

Po vojne každý štát usilovať sa bude, nakoľko len možno, rozšíriť dôrobu rôznych článkov, aby sa vedel brániť proti cudzozemskej konkurencii, aby domajšiu spotrebu mohol domajšími výrobkami zaoberať a týmto aby zčiasťky zamedzil vandrovanie peňazí do cudzozemska, zčiasťky aby sa postaral o zamestnanie robotníckych síl. Ku zveladeniu dôroby potrebné je v prvom rade postarať sa o dostatočnú zásobu surového materiálu. Ku výrobe rôznych článkov potrebné sú rozličné suroviny, ktoré sa v rôznych krajoch nachádzajú. Vývin priemyslu nevyhnutným čini zaoopatovanie surového materiálu, aby všade nahraziť mohli to, čo im doma chybuje.

Následkom anglickej blokady, ktorá zavrela morské cesty pred centrálnymi mocnosťami, dovoz surovín zo zámorských krajín bol znemožnený. Naša monarchia a Nemecko prinútené sú veľmi sporiť s jednotlivými článkami a prinútené sú jednotlivé články inými článkami nahradzovať. Bo cestou neutrálnych štátov nemožno všetko obstarat v tolkej miere, ako by to potrebné bolo. Potom mnoho rôzneho surového materiálu minie sa pre vojsko, tento materiál treba bude nahradit. Teda utisnutí budeme na väčší dovoz z cudzozemska.

Spotreba istých článkov po vojne neklesne, ba vzrastie. Rady konsumentov vzrastú, keď sa naši zpät vrátia z bojišta. Ale aj tí, ktorí doma ostali, musia si mnoho všeličoho zaopatit. Teraz obmedzujeme svoje výdavky na to najpotrebnejšie. Bez čoho sa obitť môžeme, to nekupujeme, zaopatrime si len to, čo nevyhnutne potrebujeme. Ale zásoby sa minú, časom sa všetko zoderie, pokazi a musí byť novým nahradené. Spotreba vzrastie teda vo veľkej miere. Aby ale mnohým objednávkam možno bolo vyhoveť, treba vo veľkej miere zvýšiť dôrobu. A ku tomuto treba je postarať sa o zodpovedné množstvo surovín. Preto už teraz objednávajú v zámorských krajinách rôzny surový materiál, ktorý lifrovaný má byť po uzavretí pokoja.

Objednanie surovín zväčšej čiastky súvisí s otázkou valuty. Za suroviny a za články, ktoré sa u nás nevyrábajú, treba platiť v zlate, vážnou otázkou je teda, aby sme si zaopatrili ku objednávkam potrebné peniaze. V čas pokoja činil dovoz z cudzozemska na územie monarchie ročite dva milliardy korún, z ktorej summy

pripadá na Uhorsko 1½ miliarda korún. Od počiatku vojny zdrazely tieto články o 80—90% ov; a keď aj rátame na to, že po vojne cena týchto článkov klesne, predsa budú o 50—60% ov drahšie, než boli pred vojnou. Rátajúc asi 50% ov na popravenie valuty, rátať môžeme na to, že 400 miliardov korún budú stáť tie články, ktoré sme pred vojnou ročíte za 200 miliardov dovážali; z tohoto padne na Uhorsko vyše poldruha miliarda korún. Do ohľadu musíme vziať aj to, že mnoho lodí bolo potopené, teda dovoz bude ťažší a pravdepodobne aj drahší; a poneváž bude objednávka väčšia, nebude možno všetky potrebné články v žiadanom množstve obstaráť. Za čas musíme sa teda aj po vojne obmedziť na to najpotrebnejšie. Ale čo je nevyhnutne potrebné, o to sa musíme na každý pád postarať.

Cieľom prekazení a vykorisťovania obecnstva, potrebné bude aspoň v prvých rokoch, aby každý dovoz a každá objednávka stála pod prísny dozorom štátu. Toto možno docieľiť, veď pri doprave po loďach a po železnici má štát príležitosť prezrieť všetky kalkulácie. Potrebné je toto aj preto, aby väčšie kapitále, majúce priemyselné podniky, neutlačili a neznemožnili menšie priemyselné podniky, ktoré majú menšie kapitále. Bo ku zamestnaniu mnoho robotných rúk potrebné je veľa podnikov a táto konkurencia potrebná je aj preto, aby robotníci ku zodpovednej dennej mzde prišli. Verejným záujmom je teda, aby ku spracovaniu potrebný surový materiál zodpovedne bol rozdelený.

Tieto otázky stanú sa po vojne aktuálnymi. Ale potrebné prípravy porobiť je už teraz súrnou záležitosťou. Postarať sa treba, aby sme sa ku plneniu národnohospodárskych úloh po vojne dostatočne prichystali.

CHYRNIK.

Dar kráľa Franca Jozefa sv. otcovi pápežovi. Blahej pamäti kráľ Franc Jozef, bezprostredne niekoľkými dňami pred svojou smrťou, svätému otcovi pápežovi Benediktovi XV. ako svätopeterské haliere poslal do daru 100.000 frankov.

Vďaka spišskému biskupovi. Minister náboženstva a výučby osvietenému pánu biskupovi spišskému dr. Alexandrovi Párvmu za tú vlasteneckú obetavosť, že pre r. katolícku občiansku dievčenskú školu (polgárku) v Levoči, od dlhého radu rokov skrze neho utržiavanú, vystaviť dal školské budovisko s útratami polmilionu korún a spolu aj zariadil ju v každom ohľade zodpovedne pedagogickým požiadavkám. Čujeme, že aj v Levoči nastal pohyb, aby mesto hodne preukázalo svoju povďačnosť oproti obetavému arcikňazovi.

Ostrihomský prälát-kanonik Pavel Jedlicska na piatu uhorskú válečnú požičku značil 25 000 korún. Jedlicska teraz zase obetoval 30.000 korún na rozličné dobročinné ciele. Všetko dovedna obetoval už viac stotisíc korún na cirkevné a vlastenecké ciele.

Na čo sa obracajú katolícke kňazské majetky? Vacovský biskup gróf Karol Csáky obetoval 100.000

korún, aby z toho obnosu vystavená bola nová ľudová škola vo Vacove; na škole má byť nápis: «Na pamiatku korunovania kráľa Karola IV.» Doteraz vacovský biskup už obetoval 600.000 korún na vacovské ľudové školy. Vacovská kapitula na pamiatku korunácie složila základinu 50.000 korún na katolícku školu, vystaviť sa majúcu na meno kráľovnej Zity na osade invalidov, ktorú majú utvoriť vo Vacove. Do tej školy prímäť sa budú deti aj inej viery.

Na nacionálny votívny kostol levočský oltárny spolok obetoval 100 kor., Mariánska kongregácia levočských paní 100 kor., Mariánska kongregácia košického hl. gymnásia 200 kor., kongregácia ružomerskej dievčenskej mládeže 224 korún.

Klerici-vojaci. Z Trnavy oznamujú, že z pomedzi klerikov tamojšieho malého seminára od vypuknutia vojny dosiaľ 26 narukovalo k vojsku a z týchto 15 sa dostalo na bojište. Do ruského zajatia dostali sa traja, zmizli dvaja a ranený bol jedon. Malú a veľkú medailu hrdinstva dostal jedon. Z vejenkej služby prepustili troch, z ktorých jedon ako bývalý vojak v Ostrihome a dvaja vo viedeňskom Pázmáneume končia teologické študia. Zo 44 klerikov seminára teraz 22 pojde na assentírku. — Z Nitry sdelujú, že klerik nitrianskeho menšieho seminára Martin Szmiško, ktorý koncom minulého školského roku složil zkušku dospelosti, na ruskom fronte hrdinsky zomrel. Za krátky čas stal sa zástavníkom a práve teraz ho mali povýšiť za poručíka. Jeho veliteľstvo predostrelo ho k odmene veľkou a malou striebornou medailou hrdinstva, ktoré vyznačenia už len jeho rodičia prevezmú a budú opatrovať čo vzácnu pamiatku.

Bohoslovci Nemecka a vojna. Z pomedzi 3751 katolíckych teologov všetkých diecési Nemecka do 1. októbra r. 1916. narukovalo 3511, teda 93 a pol percenta. Nie sú rátaní tí klerici, ktorí už prijali subdiaconát, ani klerici reholníci. Z teologov do okt. zbrannú službu konalo 2426, zdravotnícku službu 406, hrdinskou smrťou zomrelo 399, do zajatia sa dostalo 80, zmizlo na bojišti 59, dôstojníkmi sa stalo 146, želez. krížom prvej triedy vyznačení boli dvaja a železným krížom druhej triedy 331. Teologovia dostali spolu 407 vyznačení.

Pestovanie kávy nahradzujúcich plodín. Nedo- statok zrnkovej kávy a veľká potreba tohto potravného článku robí vlasteneckou povinnosťou gazdom, aby pestovali také plodiny, ktorými zrnkovú kávu možno nahradzať. Medzi týmito najznámejšími je katang cikória, cena ktorej na rok 1917. ustálená je na 13 korún za metrický cent. Vzhľadom na to, že sa tejto cikórie na jednom uhorskom holde urodí 100—140 metr. centov, gazdovia môžu mať z nej taký dôchodok, ako zo žiadnej inej plodiny. Teda kto má dobre hnojenú, hlboko oranú riedku zem, vo svojom záujme nech začne teraz na jar pestovať cikóriu, ktorým cieľom nech sa obráti ku sekretárskemu úradu gazdovského spolku svojej stolice, kde ho poučia o spôsobe pestovania a zpeňazenia tejto výnosnej plodiny.

Hrdinská smrť klerika. Franc Pásztor, klerik trnavského arcibiskupského seminára, zástavník honvédskeho, majiteľ malej striebornej medailly hrdinskosti, 3. dec. r. 1916. počas útoku trafený ruskou gulkou do čela, hrdinskou smrťou zomrel v obrane priesmyku Gyimes v doline Uz v 20. roku života svojho. Rodičia jeho, bývajúci v obci Magyarsók, ztratil v ňom už druhého syna v obrane vlasti.

Mnohým k potešeniu. Eugen Lederer zo Szigetváru, vojak 19. honvédskeho peš. pluku, hneď v prvých mesiacoch vojny bez stopy zmizol na bojišti a odtedy žiadon chýr neprišiel o ňom. Manželka ho už dávno oplakala. Konečne teraz, po 26 mesiacoch prišiel od neho z Tomsu list, v ktorom píše, že je zdravý a že čaká list z domu. — Štefan Nemetz, vojak z Orosházy, v decembri roku 1914. na severnom bojišti zmizol. Jeho domáci v tieto dni dostali od neho prvý list, v ktorom sdeľuje, že padol do ruského zajatia a že je zdravý.

Hrdinská smrť kniežata. Knieža Fridrich Fürstberg hrdinskou smrťou zomrel na rumunskom bojišti

Myši jej pohrýzly peniaze. Levočská obyvateľka Jozefova Húďák, ktorej muž narukoval, sossbierala 2150 korún. Tieto peniaze vložila do hrnce a zakopala do svojej zahrady. V tieto dni chcela kúpiť podošvy pre svoje dievky, vykopala teda hrniec zo zeme. Veľké bolo ale jej prekvapenie, keď našla medzi peniazmi myšacie hniezdo. Jej prekvapenie premenilo sa ale v zdesenie, keď zbadala, že myši jej pohrýzly peniaze. Z tohoto obnosu peňazí len 452 korún bolo možno zameniť.

Matrika spiš. mesta Nová Ves (Igló) r. 1916. Na území mesta vlani narodilo sa 191 detí, chlapcov 98 a dievčat 93; katolíckych 153, evanjelických 20, kalvínskych 7 a židovských 11. Manželstvá uzavrelo sa 22, a sice katolíckych 15, evanjelických 2 a miešaných päť. Zomrelo 174 osôb: do 10. roku 77, medzi 10. a 20. rokom 4, medzi 20. a 30. r. 10, medzi 30. a 40 r. 7, medzi 40. a 50. r. 11, medzi 50. a 60. r. 18, medzi 60. a 70. r. 14, medzi 70. a 80. r. 21 a medzi 80. a 90 r. 12. V cis. a kráľ. rezervnej nemocnici a v nemocnici Červeného Križa zomrelo 65 vojakov.

Z Vysokých Tatier. Na skiovom naukobehu, zariadenom vo Vys. Tatrách, evičí sa teraz vyše 4000 vojakov. V Tatrászéplaku mešká teraz 167 hostí; v tamojšej nemocnici Červeného Križa lieči sa prítomne 40 dôstojníkov a 100 mužov. V Nových Smokovciach zdržuje sa 180 osôb, z tých prislúcha 80 zotavujúcej domovni dôstojníkov; vo vianočný večor zariadili tam dobročinnú slávnosť, ktorá pre válečné siroty priniesla 240 korún. Staré Smokovce majú 100 hostí. V Nižných Smokovciach nachádza sa plúcny liečivý ústav uh. kráľ. invalidného úradu s 520 chorými vojakmi; k vianočnému obdareniu tých vojakov Milošova Lacko z Liptovského Sv. Mikuláša obetovala 333 korún. Zpomedzi kúpeľov tatranských najviac civilných hostí má Tatranská Lomnica, a sice 230

Kézmarskú Glesingerovu parnú pilu prevzalo vojsko do svojej správy.

Z ruského zajatia. Zástavníci Littmann a Vilhelm Klein, kadéti Ondrej Szlavkovszky, K. Csölder, Michal Orolin, Max. Kopper, Albert Korotvicska, Ernest Zinn, Zigmund Hercskovics a Rudolf Kicsiny, všetci zo 67. peš. pluku, v spoločnej, 4. okt. datovanej karotke písali do Spiša, že sa 30. sept. do zajatia dostali a že sú na ceste do Kiewa. — Haligovszky (Spiš) mlynár Ondrej Bednarčík, obecný vojak 58. peš. pluku, v svojej 14. aug. datovanej karotke píše svojej manželke, že je zajatý v Rusku a robí pri parnej mláfačke v jednom veľkom dvore, že mu platia na deň 50 kopejkov a že je tam všetko drahé. — Spišsko-richvaldský mládenec Ondrej Palubjak, obecný vojak 58. peš. pluku, v svojej 6. aug. datovanej a 3. dec. došlej karotke píše, že sa 28. aug. s Michalom Maňákom (tiež mládenec z Richvaldu) do ruského zajatia dostal. — Haligovskí (Spiš) obyvatelia Jozef Kilian a Ján Kilian písali, že sa dostali do ruského válečného zajatia; o poslednom celé dva roky nebolo chýru.

Kézmarskemu spolku, brániacemu sa proti suchotinám kézmarský fabrikant Wein daroval 500 a Teodor Genersich 100 korún. Firma Wein aj na pomník v Kézmarku zomrelých vojakov obetovala 200 korún. Pre sedmohradských utečencov istý Kézmarchan obetoval 100 korún. Kézmarský žandársky nadporučík Eugen Isoó kézmarskému fondu vo vojne oslepnutých vojakov daroval 50 korún.

Válečná požička v Spišskej Magure. Na piatu uh. válečnú požičku v starovesskej ľudovej banke Magurčania značili 67 900 korún a v starovesskej sporiteľni 460 000 korún, celá Magura značila asi 700 000 korún. V Osturni gazdovia značili 57 550 kor. Z Richvaldu ešte značili: Anna Režnicki 2000, Bartol. Irha 300, Agata Gontkovič 50 korún; z Hafky: Jozef Paciga 400, Ondrej Gurovič 300 a Maria Jurkovsky 200 korún. Veriaci richvaldskej farnosti na piatu válečnú požičku teda značili 46 650 kor. a na všetky doterajšie válečné požičky vyše 100 000 korún.

Jedno veľké mesto pod Vys. Tatrami. Vyslanci spišských päť hornoviedieckych miest (Poprad, Felka, Spišská Sobota, Stráža, Mateovce) 22. dec. vydržovali poradu v Poprade v záležitosti spojenia týchto miest. Ozvali sa mnohí a všetci boli za spojenie. Zasadnutie uzavrelo, že do konca januára na všetkých piatich miestach svolajú výbory, tam provokujú zásadné rozhodnutie za spojenie a na najbližšiu spoločnú poradu vyšlú z každej obce 4 členovú kommissiu, aby sa radily o ďalšom pokračovaní.

Hrdinská smrť. Bartolomej Baradlai, professor kézmarskej štátnej vyššej obch. školy, res. poručík 24. honv. pešieho pluku, veliteľ kompanie, majiteľ medailly «Signum Laudis», 28. okt. r. 1914. hrdinskou smrťou zomrel v obrane užockého priesmyku v 31. roku života svojho. Telesné pozostatky, ktoré doteraz odpočívaly pod vrchom Laniski pri obci Jasienici Zamkovej, dala jeho rodina priviezť do Kézmarku, kde ich 18. decembra uložili k večnému odpočinku.

Verná ostala až do smrti svojmu rodisku. Vdova Emilia Toperezer, ktorá 18. novembra v 90. roku života svojbo zomrela v Prešporke, svojmu rodnému mestu Kézmarku poručila 10.000 korún na nemocnicu, tam sa vystaviť majúcu.

Podolinská filiálka Červeného Kríža kézmarskej nemocnici Červ. Kríža darovala 30 vreckových ručníkov, 30 párov podväzkov, 30 spodných nohavíc, 66 košiel, 7 uterákov, 9 párov papúč, 66 nočných čapíc a iné do nemocnice potrebné veci.

Vyznačenie železničného úradníka. Eliáš Ladányi, hlavný kontrolór košicko-oderbergskej železnice, dostal bronzovú čestnú medailu Červeného Kríža.

Stravovanie Spiša. Spišskej stolici krajinský úrad rozdelenia potravných článkov prisúdil len 40 percentov prislúchajúcej zásoby múky. Následkom toho vrchnosti múčnu porciu jednotlivých z doterajších denných 240 grammov musely znížiť na 125 grammov.

Smrteľné nešťastie vo Vys. Tatrách. Polutovania hodné nešťastie udalo sa 23. dec. večer pri skiovej čate, ktorá sa pri Velickom plese sdrúže. Pri cvičebnom driapaní sa po Gratánovej stene srútil sa dolu infanterist Keller a následkom otrávenia mozgov a vnútorného krvácania zomrel.

Krajinský jarmok v Levoči. 5. januára do Levoče prihnali 850 kusov rožného statku, 240 koní a 120 ošípaných; z toho sa predalo 324 kusov rožného statku, 26 koní a troje ošípaných. Dobrú žatvu mali na tom jarmoku vreckoví zlodeji. Jednomu gazdovi z Toriska ukradli 4200 a jednomu z Letanoviec 1200 korún, ktoré za kravu bol dostal.

Búrka v januári. V Spišskej Magure dňa 13. januára večer hrmelo a blýskalo sa.

Lacné podošvy. Banického robotníka Jakuba Rozsnyaiho, ktorý ukradol mnoho strojového remeňa uhorskej železo-priemyselnej spoločnosti hernádskej doliny, levočská kráľ. súdna stolica odsúdila na poltrefa roka do žalára a jeho brata Ernesta, ktorý od neho prijal remeň na podošvy, na tri mesiace.

Zamestnanci koš.-oderbergskej železnice v mesiaci novembri pre rodiny narukovaných súdruhov sobierali 2069 korún.

Jarmoky v Spišskej Sobote. Minulého roku na štyri krajinské jarmoky a na 52 trhy prihnali 2546 kusov rož. statku, 846 koní a 9702 ošípaných. Z toho sa predalo 1090 kusov rožného statku, 110 koní a 6508 ošípaných.

Listy z bojišťa.

Hafčanský gazda Jozef Gurovič, kaprál 67. pešieho pluku, píše svojmu duchovnému do spis. Richvaldu: Sviatky vianočné som mal — chvála Bohu — dobré. Fasovali sme cigare a cigaretle. Vo Viliu večer od celého batallionu všetky šarže boli sme spolu; mali sme dobrý obed, ku ktorému sme dostali aj 40 litrov vína.

★

Spišsko-richvaldský gazda Michal Duda Vojtkov píše svojmu duchovnému: «Krestana» som dostal. Už tri dni jak Rusi na nás šturujú, včera sedem ráz šturmovali na nás, ale sa im nepodarilo, museli zase nazad utekať, veľa Rusov sme aj chytili. Maria pomáhaj nám!

Nezabúdajte na vdovy a siroty po hrdinoch padlých na bojišti!

Dobré nástroje k holeniu sa a ku strihaniu vlasov.

Ia britva zo striebro-oceli 2, 3, 4 kor. Bezpečného holenia nástroje s 1. nožom 2, 3, kor. Holenia nástroje «perfect» so 6 nožami 11.50 korún. Dvojitého rezu rezerv. že tučet 3.50. Ia stroj ku strihaniu vlasov 7.50, 8.50 korún. Zámerna dovolená alebo návrat peňazí. Zasielanie s poštovou dobierkou alebo pri voprednom doposlaní peňazí skrze cis. a kráľdvorňého zás elca

Jana Konrad
vývozný a zasielačný dom
Brüx číslo 1547. (Čechy)
Hlavný cenník so 400 vyobrazeniami zdarma

Armádné náručné hodinky

presne regulované a repassované nicklové alebo ocelové K 12, 16, 20, 24. Strieborné náručné hodinky k natiahnutiu K 30, 36, 40, 14 karat. Zlaté náručné hodinky k natiahnutiu ^ 100, 120, 140. 3 rokov záruka na písme. Zasielanie s poštovou dobierkou. Ziadne risko! Zámerna dovolená alebo návrat peňazí.

Prvá dielňa hodin

Jána Konrad
cis a kráľ dvorný zásielca
Brüx číslo 1546. Cechy

Bezplatné zaslanie mojho hlavného cenníka na žiadosť každému.

Lahké, lež pevné
pluhy s ocel'evým hriadelom
pre menšie hospodárstva.

Tieto ocelové pluhy opatrené s károu k postaveniu, sebaovditkom, s hriadelom a pluhovou hlavou z čistej ocele, sú tichej a istoj chodby, pôdu kypria náležte a nechávajú po sebe čisté brázdy.

Ponevác každá ich časťka zhotovená je z najvýbornejšej ocele, vzdor lahkej ich váhe sú veľmi pevné a trváce.

Zapraž v jarme nevysluhujú! — Orú v hlbke 5—15 cm.

S károu, náhradným orač'ým železom a šraubovým kľúčom.

Pre strednú pôdu vo váhe asi 70 kg. cena

115 korún.

Pre ťažkú pôdu, vo váhe asi 75 kg. cena

120 korún.

Pevné a lacné brány 2-dielné, vo váhe 42 kg.

cena 65 korún.

Pri objednaníach prosíme o závdavok 25 K

Náš cenník na každý pád treba si pýtať.

K dostanu v:

Jozef Marosi a Syna

veľkého obchodu dome kôš a železného tovaru. Esztergom 15.